

Temat: Jeśli nie dosłownie, to jak, czyli czy film może być parabolą?

Opracowanie: Agnieszka Andler

Etap edukacyjny: liceum, klasy pierwsze w cyklu lekcji poświęconych Biblii, poziom podstawowy i rozszerzony.

Przedmiot: j. polski.

Czas: 2 godziny lekcyjne.

Cele lekcji: utrwalenie pojęcia przypowieści, poznanie dwóch filmów wykonanych techniką animacji, kształcenie umiejętności analizy i interpretacji dzieła filmowego, doskonalenie umiejętności symbolicznego odczytywania tekstu kultury, wzbogacenie wiedzy na temat języka filmu, doskonalenie umiejętności wnikliwego oglądania filmów, kształcenie umiejętności prezentowania własnego zdania, kształcenie umiejętności współpracy w grupie, budzenie wrażliwości na dzieło sztuki, jakim jest film, pobudzanie do autorefleksji.

Metody pracy:

- formy pracy: zbiorowa, indywidualna, grupowa,
- metody pracy: analiza i interpretacja dzieła filmowego, dyskusja, pogadanka.

Środki dydaktyczne:

- film „Schody” S.Schabenbecka,
- film „Arka” G. Jonkajtysa,
- podręcznik „Zrozumieć tekst, zrozumieć człowieka” autorstwa D. Chemperka i A. Kalbarczyka,
- www.filmotekaszkolna.pl.

Przebieg lekcji:

1. Wprowadzenie nauczyciela:

Na poprzednich zajęciach poznaliśmy kilka przypowieści biblijnych. Zdefiniowaliśmy ten gatunek na podstawie „Przypowieści o robotnikach w winnicy”, „Przypowieści o synu marnotrawnym” i „Przypowieści o siewcy”. Powiedziałam Wam, że przypowieść jest gatunkiem, po który chętnie sięgali i nadal sięgają pisarze, przyczyniając się do jego rozwoju.

Na dzisiejszych zajęciach obejrzyjecie filmy, o których mówi się, że są filmowymi przypowieściami. Naszym zadaniem będzie sprawdzenie, czy takie sądy są uzasadnione.

2. Podanie i zapisanie tematu lekcji.

3. Nauczyciel: *Przypomnijmy sobie przed projekcją, jak zdefiniowaliśmy parabolę.*

4. Ktoś z uczniów przypomina definicję, wypracowaną na poprzednich zajęciach, np.

Przypowieść, czyli parabola (gr. – zestawienie obok siebie), jest gatunkiem znanym od starożytności greckiej i judaistycznej. To narracja fikcyjna oparta na zasadzie prawdopodobieństwa. Występują w niej dwa poziomy znaczeń: pierwszy, wzięty z życia codziennego, oraz drugi, symboliczny, odwołujący się do spraw trudno uchwytnych, abstrakcyjnych. Znaczenia dosłowne i symboliczne łączy zasada analogii, odpowiedniości. Dane osobowe, cechy jednostkowe nie są ważne, przestrzeń może być bliżej nieokreślona, fabuła jest ledwo zarysowana. Wszystko to bowiem służy jedynie jako przykład, ilustracja pewnej prawdy natury religijnej, moralnej, egzystencjalnej.

5. Uczniowie dzielą się na trzy grupy a nauczyciel przydziela im zadania. Każda z grup przyjrzy się innemu elementowi filmu. Nauczyciel rozdaje kartki z pytaniami pomocniczymi:

GRUPA I – Sposób kreacji bohatera, np.

- kim jest bohater?
- jak wygląda?
- czy kogoś przypomina?
- czy posiada cechy indywidualne?
- jak się porusza? co wyrażają jego ruchy? o czym informują?
- porównaj bohatera z początku i z końca filmu.

GRUPA II – Analiza świata przedstawionego (miejsce akcji, przestrzeń), np.

- opiszcie przestrzeń, w której porusza się bohater,
- jak zmienia się przestrzeń?
- ile widzi bohater, ile widzi widz?

GRUPA III – Analiza ścieżki dźwiękowej, np.

- nazwij instrumenty, które słyszymy,
- zwróć uwagę na rytm, czy jest cały czas taki sam?
- w jaki sposób ścieżka dźwiękowa buduje nastrój?

6. Liderzy grup dzielą się efektem pracy z pozostałymi uczniami.

7. Wspólne podsumowanie, zapisanie wniosków, np.:

Bohater- bliżej nieokreślony, nikt specjalny, po prostu ktoś, więc każdy.

Nauczyciel uzupełnia, że taki typ kreacji bohatera nosi nazwę Everyman.

Przestrzeń- poza czasem, nie jest bliżej określona, abstrakcyjna, po prostu gdzieś, więc wszędzie i zawsze.

Muzyka- buduje nastrój, dopasowana do pozostałych elementów, podkreśla stan bohatera, jego wysiłek, prowadzi do punktu kulminacyjnego, pełni funkcję służebną.

8. Uczniowie wspólnie ustalają, czy zapisane wnioski odpowiadają definicji paraboli.

9. Nauczyciel: *Przeanalizowane przez Was elementy zgadzają się z definicją przypowieści. Pozostaje nam jeszcze sprawdzić, czy zgodnie z założeniami gatunku w filmie występują dwa poziomy znaczeń. W geometrii pojęcie „parabola” oznacza krzywą będącą zbiorem punktów równo oddalonych od danego punktu i od danej prostej. „Ramiona” tej krzywej są symetryczne. Uzupełnijcie więc ten oto wykres (nauczyciel rysuje wykres na tablicy):*

Sensy dosłowne

Bohater filmu
Schody
Bohater na początku
Bohater w trakcie filmu
Bohater na końcu
Potknięcie bohatera

Sensy symboliczne

Każdy człowiek

10. Nauczyciel pyta uczniów, która scena, ich zdaniem, jest najważniejsza, kluczowa i co na to wskazuje? (ostatnia scena; podkreśla to muzyka, ruch kamery- odjazd ukazujący przestrzeń z szerszej perspektywy)

11. Wspólna analiza sceny ukierunkowana pytaniami nauczyciela (grupy wykorzystują wypracowane przez siebie wnioski), np.:

- jak wygląda bohater w tej scenie? (zmęczony, zubożniały)

- opiszcie jego sylwetkę; na co wskazuje? (przygarbiony, nie rozgląda się, zdeterminowany, pragnie jedynie dotrzeć do końca?)
- jaka przestrzeń go otacza? czy te ostatnie schody różnią się od poprzednich? (tak, strome, wysokie, prowadzą do miejsca, gdzie droga się kończy)
- opiszcie muzykę będącą tłem tej sceny; co ona podkreśla? czy słyszycie jakiś motyw, który Wam coś przypomina? (bicie serca, najbardziej głośna, podkreśla zmęczenie bohatera, rytm jego kroków, pełna dysonansów, wykonana przez orkiestrę, czyli wiele instrumentów).

12. Nauczyciel poleca uczniom, aby przejrzeni swoje notatki, przeczytali jeszcze raz definicję przypowieści i samodzielnie w zeszytach spróbowali zapisać wnioski z analizy, w których znalazłaby się interpretacja obejrzonej paraboli.

13. Odczytanie kilku uczniowskich prac, krótka wymiana zdań na temat parabolicznego charakteru obejrzanego filmu (film o ludzkiej wędrówce przez życie, film o zmaganiu się z życiem; film o ludzkiej samotności w świecie; film o przemijaniu i miejscu człowieka w dziejach ludzkości).

14. Pogadanka nauczyciela z wykorzystaniem informacji umieszczonych w zakładce „przeczytaj więcej”. Nauczyciel czyta poniższy fragment:

Bohater "Schodów" — mały człowieczek — został wykonany z materiału zastosowanego po raz pierwszy w polskim filmie animowanym. Jest to spieniony lateks wlewany do metalowych form, w które włożono konstrukcję nośną z drutu, a następnie wypalono w piecu. Jest to materiał bardzo nietrwały. Przy dłuższym manipulowaniu figurką nie wytrzymała konstrukcja z drutu. Toteż, do realizacji całego filmu przewiduje się zużycie około 10 lateksowych ludzików.

Ta informacja dotycząca technicznej strony filmu może być także zinterpretowana w sposób symboliczny, który podkreśla paraboliczny sens filmu. Czy ktoś z Was dostrzeże symbolikę tej na pozór banalnej informacji? (Jeśli uczniowie nie zgłoszą swoich propozycji, nauczyciel dzieli się swoją interpretacją: bohater filmu jest na pozór jeden, ale ta jego biografia to ilustracja losów każdego człowieka; kukielka filmowa jest pozornie jedna, ale tak naprawdę na film złożyło się ich wiele.)

15. Nauczyciel zapowiada projekcję kolejnego filmu autorstwa Grzegorza Jonkajtysa pt. „Arka”. Tłumaczy także, na czym będzie polegało zadanie domowe uczniów:

Odczytajcie „Arkę” jako film-parabolę. W interpretacji uwzględnijcie kontekst biblijny. Waszej pracy nadajcie formę eseju, listu lub recenzji.

16. Projekcja filmu kończy lekcję (projekcja może być powtórzona, jeśli czas na to pozwala).